

Nurmatova Shaxnozaxon Shavkatbek qizi

Nurmatova Shaxnozaxon Shavkatbek qizi 1996-yil Fargʻona viloyati, Fargʻona shahrida tugʻilgan. 2015-2021 yillarda Andijon davlat universiteti bakalavr va magistratura bosqichlarida tahsil olgan. Hozirda Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Boshlangʻich taʼlim metodikasi” kafedrasida oʻqituvchisi.

Shaxnoza Nurmatovaning pedagogika yoʻnalishida 1 ta oʻquv qoʻllanma va 15 dan ziyod ilmiy maqolalari nashr etilgan.

Bugungi kunda maktab oʻquvchilari nutqidagi muammolar, ularni baholash, innovatsion oʻqitish va xorij tajribasi tahlili mavzularida ilmiy izlanishlar olib bormoqda.

ISBN 978-9910-6498-7-5

9 789910 649875

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**NURMATOVA SHAXNOZA
SHAVKATBEKOVNA**

BOSHLANGʻICH SINFLARDA HIKOYA MATNI USTIDA ISHLASHDA OʻQUVCHILAR NUTQINI OʻSTIRISH USULLARI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM , FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI**

NURMATOVA SHAXNOZAXON SHAVKATBEK QIZI

**BOSHLANG‘ICH SINFLARDA HIKOYA MATNI USTIDA
ISHLASHDA O‘QUVCHILAR NUTQINI O‘STIRISH USULLARI**

Monografiya

Toshkent - 2024

UO‘K:

KBK:

**Nurmatova Sh.Sh. / Boshlang‘ich sinflarda hikoya matni
ustida ishlashda o‘quvchilar nutqini o‘stirish usullari / monografiya.**
– Toshkent: “Zebo Prints”, 2024. –80 bet

Monografiyada boshlang‘ich sinflarda o‘qish darslari orqali o‘quvchilarda o‘qish malakasi to‘g‘ri, me‘yorida, anglab va ifodali o‘qishga oid taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

O‘quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish maktab ta‘limida yetakchi o‘quv fanlaridan hisoblanagan ona tili o‘quv faniga bevosita va bilvosita daxldordir. Ona tili mashg‘ulotlari tilning butun go‘zalligi, sehrini o‘rganishga qiziqish uyg‘otishi, hech qanday dastur bilan belgilab berib bo‘lmaydigan qonuniyatlari bilan tanishtirishi va o‘quvchilar nutqini yanada ravon qilishga xizmat qiladi.

Monografiya boshlang‘ich ta‘lim bakalavriat yo‘nalishi talabalari, magistrantlari, amaliy faoliyatdagi boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari uchun mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

Z.A.Umarova - ChDPU, “Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi kafedrası”

v.b.dotsenti, pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD)

F.U.Jumanova – Nizomiy nomidagi TDPU, “Maktabgacha ta‘lim

metodikasi” kafedrası mudiri, professor

Mazkur monografiya Chirchiq davlat pedagogika universiteti Ilmiy texnik kengashining 2024 yil 16 dekabrdagidagi 7-sonli qaroriga asosan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9912-649-87-3

© Nurmatova Sh.Sh., 2024

© “Zebo Prints”, 2024

MUNDARIJA

KIRISH.....	4
I BOB. BOSHLANG‘ICH SINFLARDA NUTQIY KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH USULLARI	6
1.1. Nutqiy kompetentlikni rivojlantirish – o‘qish darslarining bosh maqsadi	6
1.2-§ Nutq – fikr bayon qilishning asosiy vositasi.....	9
1.3-§ O‘qish savodxonligi darslarida nutq o‘stirish.....	15
II BOB. BOSHLANG‘ICH SINFDA MATN USTIDA ISHLASH	19
2.1-§ Badiiy asar matni ustida ishlash	19
2.2. O‘qish savodxonligi darsida badiiy matnni tahlil qilish usuli orqali o‘quvchilarning nutqini o‘stirish.....	23
2.3. Hikoya ustida ishlash metodikasi.....	26
III BOB. HIKOYA MATNI USTIDA ISHLASH USULLARI	30
3.1. Hikoya matnini ongli o‘qish usulida o‘rgatish orqali o‘quvchilar nutqini o‘stirish	30
3.2. Hikoya matnini mustaqil faoliyat va suhbat usulida o‘rgatish orqali o‘quvchilar nutqini o‘stirish.....	36
3.3. Hikoya matnini izohli o‘qish usulida o‘rgatish orqali o‘quvchilar nutqini o‘stirish	48
3.4. Hikoya matnini qayta hikoya qilish usulida o‘rgatish orqali o‘quvchilar nutqini o‘stirish.....	54
3.5. Hikoya matnini kichik guruhlarda ishlash usulida o‘rgatish orqali o‘quvchilar nutqini o‘stirish.....	62
UMUMIY XULOSALAR	74
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR	76

KIRISH

Ta'limdan asosiy maqsad bolalarga bilim berishgina emas, balki bilim olish yo'llarini o'rganish, ularni ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish demakdir. Yangicha ijtimoiy-iqtisodiy sharoitda ona tilini o'qitish mazmunini takomillashtirish, darslarni jahon andozalariga mos ravishda tashkil qilish o'quvchilar faolligini oshiradigan muhim omillardan hisoblanadi.

Nutqiy faoliyatda har bir til hodisasining o'z o'rni, o'z vazifasi bor. O'quvchilar til imkoniyatidan vaziyatga qarab foydalanish malakasiga ega bo'lishlari o'z fikrini ifodalashga, zarur bo'lgan so'z va gap shakllari, ibora va tasviriy ifodalarni tanlay va qo'llay bilishlari davr talabidir. Ona tilidan dars beruvchi o'qituvchi haqiqiy ijodkor bo'lishi, ta'lim jarayonida o'quvchining mavzuni tinglash, anglash, erkin va mustaqil fikrlash, qiyoslash, farqlash, alohidaliklarga ajratish va tasnif qilishga yo'naltirilgan faoliyatni rag'batlantirishi, o'z fikri, g'oyalarini o'zgalarga yetkaza bilish, ko'nikma va malakalarining shakllanishini nazorat qilishi, boshqarishi darkor. Bu narsa boshlang'ich sinflardan oq shakllantirilishi lozim.

O'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish maktab ta'limida yetakchi o'quv fanlaridan hisoblanagan ona tili o'quv faniga bevosita va bilvosita daxldordir. Ona tili mashg'ulotlari tilning butun go'zalligi, sehrini o'rganishga qiziqish uyg'otishi, hech qanday dastur bilan belgilab berib bo'lmaydigan qonuniyatlari bilan tanishtirishi zarurki, bu istiqbolli ta'limni yo'lga qo'yishdagi eng asosiy va eng muhim omil vazifasini o'tashi lozim.